

ДРІВНА БІБЛІОТЕКА.

Книжочка 10.

З ЧУЖОГО ПОЛЯ

ПЕРЕКЛАДИ

Павла Граба.

Ціна 20 кр.

ЛЬВІВ, 1895.

НАКЛАДОМ КОСТЯ ПАНЬКОВСЬКОГО.

*В книгарні наукового тов. імени Шевченка
ул. академічна ч. 8. можна дістати між
іншими слідуєчі книжки:*

Правда рочник VI, IX, X і XII по	2 00	зр.
„ „ XI, XIV по	1 00	„
„ „ XIII	— 50	„
„Зоря“ рочник IV, VIII, IX, X, XI по	5 00	„
„ „ XII, XIII, XIV по	6 00	„
Др Ом. Огоновский. Історія українсько- рускої літератури II з зр., III	4 00	„
Др Ом. Огоновский. Studien auf dem Ge- biete der ruthen. Sprache	1 50	„
М. Вовчок. Оповідання 3 томи	1 00	„
Ів. Франко. Захар Беркут, образ з XIII віку	1 30	„
Куліш. Шекспірові твори ч. I.	1 00	„
Ів. Нечуй. Над чорним морем	— 90	„
„ „ Кайдашева сім'я	— 50	„
„ „ Світогляд українського народу	— 30	„
„ „ Повісті і оповідання	— 30	„
Волод. Масляк. Поезії ч. I.	1 00	„
Вас. Чайченко. Твори, ч. I. 80 кр., ч. II. 60 кр., ч. III.	— 80	„
Записки наукового товариства імени Шев- ченка, ч. I, II, III і IV по	1 00	„

— ДРІВНА БІБЛІОТЕКА. —

Книжочка 10.

З ЧУЖОГО ПОЛЯ.

94982

ПЕРЕКЛАДИ

ПАВЛА ГРАБА.

Накладом Костя Паньковського.

У ЛЬВОВІ, 1895.

З друкарні Наукового Товариства ім. Шевченка,
під зарядом К. Беднарського.

ПЕРЕДМОВА.

Подаю на перший раз переклади з отсих поетів іностронніх, а саме: британських — Байрона, Гуда, Мура, Соуті; італьських — Кардуччі, Філікаї, Леопарді; німецьких — Гайне, Ленау, Улянда; болгарських — Вазова, Ботева, Москова; хорватських — Гарамбашича, Прерадовича; сербського — Змай-Іовановича; словацького — Томашика; чеського — Ганки; кількох московських, в тім числі і українсько-московського Гребінки і Боровиковського; в додаток — кілька пєс, без визначеня авторів, або міні невідомих, або таких, що для галицько-руської громади становлять „гук пустий“. З деяким правом міні може бути кинутий докір за брак провідної думки, що вязала-б у якусь певну цілокупність згромаджені переклади; справді, добір віршів, як і авторів — чисто випадковий. Нехай дарують міні сю хибу заради лихих обставин, що переважно їй спричинили ся; не завжди чоловік вільний у своїй роботі... ох, далеко — не завжди,

— а часто повинен братись за працю, яка навернулася під руки, щоб зробити хоч де-що. Все-ж намагав я піднести читачеві такі річи, що малиб і зміст, і літературну цікавість, одкинувши твори — менш змістовні; опроче в подаваній осе збірці „З чужого поля“ читачі надібають і пєси всесвітної вартости, як от Гудова — „Пісня про сорочку“.

Павло Граб.

З Байрона.

I. Саул.

— „Твого чару дивна сила
Збудить мертвого в труні;
Тїнь великого Самїла,
Молю викликать мїні!“ —

— „Встань, пророче, з домовини!“
Характерниця мовля.
Глянув цар: тїї-ж години
Розступила ся земля.

Увесь хмарою повитий,
У могильнїм полотнї,
Стояв примрак сумовитий;
Гасли промїні ясні.

Нерухомий зїр могили,
Очі нїби тї шклянки,
Жовтї руки, сухї жили,
Ноги схудлї мов кїстки.

Аж блестїли вони голї,
Не двигнули ся уста;

Все застигло в мертвiм чолi...
Аж ось голос долiта.

Над iзляканим Саулом,
Наче буря громова,
Пронеслись пiдземним гулом
Докiрливiї слова.

Пiдотнутий наглим жахом,
Як у грозу дуб мiцний,
Пав Саул до долу прахом,
Жереб чуючи страшний.

— „Хто зворушив сон мiй милий,
З гробу викликав мене?
Тлiнь я, царю, схолодiлий, —
Твоє будуще земне.

Зiйде завтра день блискучий
Та не вспiє вiдпочить,
Як твiй труп, у млi гниючий,
Робаки почнуть точить.

Сам ти завтра серед бою,
Врагом зборотий, в журбi,
Меч пiднiмеш над собою,
Заподiвш смерть собi, —

Смерть, що руку простягнула
Над твоiм царским вiнком,
А за ним i рiд Саула
Буде зметений цiлком!“ —

II.

Тхне домовиною сумною
Від молодих солодких мрій...
Все зникло... Що-ж передо мною
Встає і зорею ясною
Зливає сьвітлий образ твій?
Все зв'яв час ; так мук не спине,
Що ось під серцем бережу...
Любов, надія, втіха гине, —
Шлях добрий! Що-ж пак не скажу:
Прощай і згадко — все ний мине!

III.

Як до самотної трунини
Мандрівець часом приверта,
Так ний оці сумні спомини
Твій милий зір перечита.
Згадаєш через довгі літа,
Про віщо марив твій сьпівець, —
Знай: він давно найшов кінець ;
Душа-ж його, любовю грита,
Живе у мову перелита.

IV. З жидівських мелодій.

1.

Вона іде, її краса
Горить мов зоря серед ночі ;
І млу і сьвітлі небеса
Враз відбивають ясні очі ;

Всю тихий блескіт осіня
Якого шкода в сьайві дня.

Багато-б з чарами тими
Чудовній вроді бракувало,
Колиб додати трохи тьми,
Колиб проміння не ставало
До тих живих принадних рис,
Що дишуть з рямки чорних кіс.

Палає чоло та цвѣте,
Усьмішка вабить до кохання,
Усе засьвідчує про те,
Що мук не зна її зітханья,
Що не ворушить серця два
Нїяка думонька страмна.

2.

Ридала ти : сльоза дрібна
На зір блакітний набігала,
Роса — здавало ся — ясна
На землю з неба полягала.
Ти усьміхнула ся, — і враз
Все змерхло перед милим зглядом;
З огнем очий сьайний алмаз
Не міг сперечати ся рядом.

Як сонце хмари озаря,
Обливши на скрізь млявим блиском,
Що довго в небі не згоря,
Під опівнічним пїтьми стиском ;

То так усмішка твоя ле
Проміння в серденько болюче,
Так ясне личенько твоє
Розважить горенько пекуче.

V. З Чайльда-Гарольда.

1.

Прощай, о, краю мій! Ти зник;
Тебе блакить займа...
Десь чайка скіглить, — журний крик;
Та буря вал здима.
На спочив сонечко сіда;
І нам за ним плисти...
Хай спочива... Після труда,
Спочинь, мій краю, й ти!

2.

Обіле знов його краса
Повітря голубе;
Побачу море, небеса,
Та тільки не тебе!
Без світла замок мій сумний,
Бурян мій двір вкрива,
А пес голодний, самотний,
В воротах завива.

3.

Дитино-чуро! Плачеш ти;
Чого — промов міні:

Злякав ся реву, темноти,
Чи холоду на дні?
Шкода — не плач! Даремний страх
На кораблі сьому:
Швидкий мій сокіл, злий на змах,
Та не догнать йому!

4.

— Няй вітер бішено реве,
Няй чорний вал стриба...
Нї пане Чайльду, серце рве
Невимовна журба:
Матусю — батька кинув я, —
Хто-б сльози перемиг?
Уся порадонька моя
Вже тільки ти та Біг!

5.

Перехрестив мене — і все —
Мій батько, — нї сльози;
Голубка-ж неня... чи знесе?
Тужна за всі рази..,
— Сумуй, дитинонько! Колиб
Я щирости не збув, —
Заворушив ся-б серця глиб,
І я-б заплакав був!

6.

— Мій слуго певний! Ти затих
Через нудьгу свою;

Боїш ся либонь хвиль отих,
 Чи ворога в бою? —
— Не з полохких я, пане мій,
 Ниць чолом не хилюсь...
Та як дружиноньці самій?
 За нею все журюсь.

7.

В хатині скнітиме одна,
 Ряд із дворцем твоїм...
Спитають діти, — що вона
 Про батька скаже їм?
— Ти правий: тугонька сьвята;
 А я... кого пак жаль
Міні в миру? Душа пуста, —
 Зо сьміхом лину в даль!

8.

Зітханья, сльози, — все бридня
 У женщины оте,
Любов прямую, на́вманя,
 Слід зрадно замете.
Я не бою ся більш грози:
 Минуле не втіша,
Ні одна тихої сльози
 Не викличе душа.

9.

До моря давсь; свистять вали,
 Бурхочуть байдуже...

По кому-ж плакати, коли
Кругом усе чуже?
Мій пес повие день чи два,
Та й помандрує скрізь;
За харч, що трапить ся нова,
Мене не пустить й близь.

10.

Вперед, кораблю! Не страшне
Плескання вод у млі,
Аби подальш заніс мене
Від рідної землі.
Добраніч, хвилоньки любі;
І вам, у тьмі німій,
Провалля, скали, — і тобі
Добра-ніч, краю мій!

VI.

Не вихваляйте міні більш
Краси північної британки:
Зачарувала-б вас не згірш,
Чудовна врода кадиксанки.
Кіс злото блиском не влива,
В метких очах нема блакити;
Але їх промін оґріва, —
Не знайдеш зору краще в сьвіті.

Гишпанка, ніби Прометей,
Перехопила вогню з неба;

Стрілками він пашить з очий,
Злетить — разлївіше не треба :
А хвиля кучерів... та ви
Сказали-б — воронові крильця
Хоч поклясти ся — так живі :
Цілюють шийку, дишуть кільця...

Британка стужею уле —
Як личко в неї там ні гарне ;
Уста мов кригою скув :
Ну, залицяння, звісно, марне...
Палюча-ж південї дочка,
Гишпанка — вся втілення згаги ;
Втекти хто сили одшука,
Не закохатись знайде снаги ?

Все в неї щире, все просте :
Шкідливо вічками не блуде ;
Любов, погорду — вмить здрите :
Вдавати иньшої не буде.
А що вже серденько, то — шкло :
Скарби байдуже їй — невріку ;
Раз закохати ся прийшло,
Так закохаєть ся до віку.

Від неї жарту годї ждати ;
А не схибне в лиху годину,
Всю міць душі тобі віддати,
За тебе стати до загину.
У краї здійметь ся війна —
Не задріжить Гишпанка жвава,

Убито друга — мстити вона, —
Знакома їй вояцька справа.

Коли-ж у вечері пурхне
Між гурт хисткий вона до танця,
Чи під гитару розпочне
Про битву з мурином Гишпанця,
Або ручицею чітки
Перебірає з палом в зорах,
Чи на вечерні залюбки
З дівоцтвом засьпіва на хорах...

Чийого серця не збурить
Принадний вигляд чарівниці,
Чия душа не заболить,
Не спалахне румянець в лиці?
Чимало по світу брести
Мінї, пустившись свого ганку,
Серед заман, — та не знайти
Над чорнооку кадиксанку!

З Томаса Гуда.

Пісня про сорочку.

Потомили ся пальці слабі,
Червоніють отемрені очі, —
Швачка-ж голкою вертить в журбі
На ній лахми якісь нежіночі.
Ший, ший, ший —
Серед бідности, голоду, спраги!

І тремтів її голос смутний, —
Про сорочку сьпівав без розваги.

— „Поробляй, поробляй, поробляй!
Доки півень не крикне на дворі.
Поробляй, поробляй, поробляй,
Доки з неба присьвічують зорі.
О, було-б кращ, нещаснице, ти
Хоч рабою у турка-деспота,
Де вік жінці душі не спасти,
Коли се християньска робота!

Поробляй, поробляй, поробляй!
Доки колесом сьвіт не заблима;
Поробляй, поробляй, поробляй,
Доки бачиш хоч трохи очима.
Поробляй: стібок, ластівка, зшив;
Зшив та ластівка, стібок — доріжка
Доки змор ще не всю приглушив,
Доки гудзик скінчиш серед ліжка.

Чи згадало-ж коли хоч одно,
В кого сестри є, ненька, дружини:
Що на вас не просте полотно,
А життя дорогої людини?
Ший, ший, ший —
Серед бідности, голоду, спраги;
І сорочку, і саван сумний
Одинаково ший без розваги!

Але годї о смерти гадать!
Кістяк викличе тільки огиду...

Що лякатись? Ні взяти, ні дати:
Мій певнісїнький образ по виду, —
Так на мене скидасть ся він:
Вічно — піст; чи я зїм коли ласо...
Чом не збавиш на хлїб, Боже, цїн,
А не збільшиш на кров та на мясо?

Поробляй, поробляй, поробляй!
До труни не спочити сїромі...
І за все оте в рубі гуляй,
Жуй шкурунку та гний на соломі!
Вбога пустка: стіл, лавка крива;
З усіх боків обідрана стріха;
Голі стїни, — по стїнах бува
Тїнь моя промелькне, — вся утїха.

Поробляй, поробляй, поробляй
Від зірницї і знов до зірницї;
Поробляй, поробляй, поробляй,
Наче каторжник — злодїй в темницї.
Поробляй: стїбок, ластівка, зшив,
Зшив та ластівка, стїбок — дорїжка...
Доки мозку ще труд не зсушив,
Не поклав до покїйного ліжка.

Поробляй, поробляй, поробляй
Серед грудня в захмуренї днини;
Поробляй, поробляй, поробляй,
Не здихни весняної години:
Пташки саме щечечуть в гаю
Та годують свої пташинята,

Наче дразнять загарність твою,
Закликають до божого сьвята.

Любо вільно зітхнути-б хоч мить;
Вашим запахом впити ся, квіти;
Осягнути небесну блакить,
По муравці хоч раз походити!
На хвилиночку одну хоч би
Знов відчутись, як серденько звикло
Не зазнала-б я горя — тужби,
Колиб дрантя останнє не зникло.

Відпочинку-б хоч каплю міні,
За мій довгий пекельний одбуток
Не кохання, не мрії злудні
Його прагнуть, а скорби та смуток.
Я дала-б усю волю плачу,
Я розважила-б сум по крихітці...
Не діждатись, — кріплюсь та мовчу:
Сльози шкодять і голці і нитці“. —

Потомили ся пальці слабї,
Червонїють отемренї очі;
Швачка-ж голкою вертить в журбі,
На ній лахми якісь нежіночі.
Ший, ший, ший —
Серед бідности, голоду, спраги!
І тремтів її голос смутний, —
(Вчуйте, дуки, той стогін марний!),
Про сорочку сьпівав без розваги.

З Томаса Мура.

I.

Не забудьмо того поля,
Де почили бояки...
З ними вклалась спати воля,
Одцвіли надій квітки.

О, верни ся наша славо!
Сьміло, братя, згине враг;
За свободу та за право
Нум до бою, нум під стяг!

О, порвіть ся ті кайдани,
Що дихнуть не даєте;
В друге, знайте, злі тирани,
Їх уже не скуєте!

Няй судилсь ми на жертву...
Будь заклятий без кінця,
Хто зневажить долю мертву
Благородного борця!

Що величніш: за країну
Люті муки, смерть, тюрма;
А чи промінь на хвилину
За прихильність до ярма?

II.

Найчудовнійший вид, — оживає душа:
Рано військо знялось, шик за шиком пиша:

Разом всипало цілу площину.
Жде хоробро, от-от загукає труба, —
Не на жарт закипить навкруги боротьба:
Перемоги, а ні, — так загину!
Вістря грає огнем, проти сонця сверка;
Жвавий сьпів розкотивсь; смерть бойців
[не ляка...
Наперед, наперед без запину!

Гей, тирани-кати; гей, одмовте: коли
Ви отак своє військо блискуче вели,
Жахляки та жаденники з роду?
Ми лишили про вас та поличачів-слуг
Блискотливість оту, яко панський недуг,
Бо бажавмо щастя народу.
Проти війск княжих ми сьміло, просто
[йдемо,
Твердо певні, що вас до ноги побемо...
Наперед, наперед за свободу!

З Соуті.

Суд Божий над Єпископом.

[По Жуковському].

Доц без устанку лив осінь і літо;
Луки затоплено, трави побито,
Хліб недостиглий поліг на лану,
Голод складає людий у труну.
Тільки в єпископа — повні комори, —
Божого дару насипано гори,

Бо приберіг він старого житця:
Знали обачність Гаттона — вітця.
Купи старців потяглись відусюди,
Всипали двір голодуючі люди.
Але на злидні та горе чуже
Жмикрут отой споглядав байдуже;
Надто обридли благання Гаттону, —
Як захиститись від людського стону?
Добре: убогих з усяких країн
Зараз до себе покликує він.
— Дива такого не чувано зроду:
Збіжжа Гаттон роздарує народу, —
Милость у серце жорстоке ввійшла —
Радісна чутка мов грім прогула.
От назбирали ся прохані гості,
Блідні, намучені — шкура та кости.
Всіх богатир до комори веде;
Сперлась привишкла, напружено жде
Хліба сірома — і боса, і гола,
Суне юрбою під стріху зокола.
Сьміхом вітає єпископ Ү:
Спалює з людом богацтва свої.
Глянув на попіл радіючим оком:
— „Визволив я жартовливим сим кроком
Край від лихих, ненажерних миший, —
Всі міні вдячними будуть ачий!“ —
Весело він повернув ся до дому,
Сів за вечерю, упивсь без сорому,
Ліг собі спати, і спав без журби,
Але в останнє з тієї доби.

Предків поличчя пишали ся в замку...

Дивить ся в ранці: всю з'їдено рямку

Саме з малюнком чудовним його;

Клапоть хустини... немає й того.

З уст анї пари, не знає де сісти;

Ледви що дише, а тут наглі вісти:

— „Миші кругом, загиба сторона,

Разом не стало ніде ні зерна.“ —

Потім загрімало відкись: „Гаттоне!

Бог проти тебе — ніхто не збороне;

Миші твій двір оточили зусюд, —

Що ти відмовиш за спалений люд?..“

Мав ся до Рейну хідник попідземний;

З муром сполучувавсь шлях його темний.

— „Тільки-б до башти дістатись —

[і все:

Миттю-ж, бо інак, ніщо не спасе!“ —

Гострим бескетом з під Рейнскої піни

Башта здіймала понурені стіни,

Грізно дивилась у-вічі кругом.

З замку єпископ подав ся бігом.

Човник посунувсь по хвилі легенько,

В башті Гаттон опинив ся швиденько;

Двері приперши, по східцях зліта;

Зір його блудить, шепочуть уста...

Стіни неначе будовані з криці,

Вікна в залізах немов у вязниці,

Щільні вікониці, склеп кам'яний,

Засов висить над дверима міцний.

Грішник шука поратунку — визволу :
Очі зажмурив, лягає до — долу...
Щось застогнало в кутку перед ним,
Близком метнуло зловіщо-страшним.
Зирк — аж то кітка нявчить з переляку,
В душу йому навіваючи мряку :
Мабуть зачула вже близько миший.
Слуха Гаттон — не заткати уший ;
Впав на колінки, безсилий з розпуки,
Бога благає — спинить оті муки...
Скіглить злодійник : ох бути біді...
Чує — а миші пливуть по воді,
Вже недалечко, шумлять та скрегочуть,
Зуби, до стін досягаючи, точуть ;
Ось заскреблись, прогризають кремень..
Господи правий, тепера — амінь !
Разом сипнули крізь вікна, крізь двері,
С переду, з заду, з боків і зі стелі,
Хмарою лізуть тай лізуть собі...
Як воно малось, Гаттоне, тобі ?
Зуби встромили нещасному в тіло, —
Скрикнув єпископ, усе защеміло, —
І розтяли в одну мить на шматки...
То йому кара за вас, бідняки !

З Кардуччі.

На п'яті роковини різні Ментиньскої.
Зайняв ся знову день Ментани,
Кривавий день різні,

Що раз на рік зрушає рани
Питомій стороні.
Все обізвало ся навколо,
Стялись упень бойці,
З глибоких трун підводять чоло
Замучені мерці.

Та не страшними кістками :
Прекрасні як були,
Химерно вліті зіроньками,
В тонкім серпанку или.
Повітря знищечку лоскоче ;
Легкий вітрець звіва,
На прочуд пестить, щось шепоче,
Чаруюче сьпіва.

За милюх виплакали очі
Дружини, матері ;
Скрізь лють ся слізоньки жіночі
Від зорі до зорі.
Ми-ж сон порвали непрокидний,
Щоб серцем відітхнуть,
Тебе вітати, краю рідний,
Круг весело зірнуть.

Бувало лицар перед панї
Коштовний стелить плащ,
Щоб не прилипла й капля тванї,
Щоб стежка стала кращ.
Так ми за тебе душі клали,
Ратуючи зі тьми,

Жили для тебе і вмирали...
Але забуті ми!

Няй не до нас твоє кохання,
Не нам твої вінки...
Палають наші почування,
Не мруть сьвяті думки.
Рим до Італії вернув ся,
Справдивши заповіт!...
До учти кожен з нас прочнув ся,
До гурту встав на сьвіт.

І от, мов тиха хмара, лине
Сумних мерців юрба :
Якого серця в ляк не кине,
Не візьме враз журба ?
Померхнув блискіт, пільма гнала ;
Принишкло звільна все,
Хіба гул длявий квірінала
Луною донесе.

Так ненажерники безвстидні,
Нікчемнійше з колін,
Благословляють людські злидні,
Неславять Гракхів тлін :
Няй вік турбують ся безумці,
Няй гине мир у — пень, —
Нам байдуже: у нас на думці, —
Гукають: Зріст кишень!

З Філікаї.

До Італії.

Італію, Італію! О, ти,
Що мавш дар за всі дари природи —
Отой нещасний спадок краси,
Якого вже не знищать всі пригоди!

О, кращ, коли-б у тебе менше вроди,
А більш завзяття до борні й мети,
Щоб не знущались як тепер кати,
Щоб смерти жах не підтинав свободи!

Не слали-б Альпи гальської орди —
До смаку з По, серед лихого бою,
Твою кровю впитись місць води.

Ти не ставала-б у чужі ряди,
Не жертвувала для других собою,
Вік не служила-б — вільно чи рабою!

З Леопарді.

До самого себе.

Засни; засни, на віки опочинь,
О, моє серце, змучене та бите!
Шкода конать! Життя тіка мов тїнь...
Не надь же знов мене, зрадливий сьвіте!
Загибло все, що марилось колись
Та озаряло чарами мертвоту;

Надій нема, — вони пережились;
До прошлого не буде повороту.
Міні не треба золотих химер
З тії доби, як все ясним зробилось;
Останній пал в моїй душі замер.
Доволі ти, безглузде серце, билось!
Не плач дарма : весь мир не wart сльози.
Облуда, лжа. Земля — шматок багнюки;
Сьвіт — тільки привид.. Гинь, не дорожи
Нічим, здригнись перед кінцем з розпуки!
Глянь на безцільну доленьку людску,
Що власть сліпа призначила на горе,
На смерть конечну — люту та гидку!...
Замкнись, замкнись, о, моє серце хворе!
Зневаж себе і других, — все зневаж;
Найпаче-ж ту шалену, дику силу,
Що жизнь дає природі, і вона-ж
Живуще все склада в сиру могилу.

З Гайне.

І. Ткачі.

За верстаком ткачі; з очий анї сльозини;
Зубовий скрегіт... віки те-ж само...
— Тобі, Німеччино, покрівля за години,
З трикляттями бездольної людини,
Тчемо, тчемо!

Трикляття ідолу, що нам за бога став ся,
А з голоду та холоду мремо!

Даремно ждати: він одно знущав ся,
Ошукував, з надій пореготав ся...

Тчемо, тчемо !

Трикляття королю, полигачеві дуків,
Що нас запряг облудою в ярмо,
Кров висмоктав остатню гірше круків,
Стрілять дав немов собак-тварюків...

Тчемо, тчемо !

Трикляття краєві пануючої зради,
Де ми наругу тільки несемо;
Де гине цвiт без сонечка — відради,
Де робаки все точуть без повади, —

Тчемо, тчемо !

Тріщить стілець, мелькає човник в очі,
А ми над саваном для тебе сидимо,
Гнила Німеччино; працюєш дні та ночі,
Страшне трикляття, скільки в нас є мочі,

Тчемо, тчемо !

II.

Ми, бургомистри та сенат,
Городолюбнійше всім станам
Сим ознаймуємо, що знать
І що робити слід підданам.
Дух ворохобні сїють нам
З усього світу заволоки;

Країни-ж рідної синам
Він — дякувать — незвісний доки.
Хула на Бога, — все від них;
А хто відкинувсь свого бога,
Забуде і властей земних, —
Однаковісїнька дорога.

Начальства слухать — перша річ
Для християнина і жида;
Почне смеркатись — гайда з віч,
Крамарню кожен ний лиш кида!
Там, де зострінеть ся їх три,
Ний підбірають швидч плахїття;
Без сьвітла темної пори
Нї кроку навіть за ворїття!

Ний безодмовно кожен в часть
Положить зброю за приказом,
До того-ж гурту передасть
І аммуницїю всю разом!
Хто просторїкувать гладкий —
Під кулю миттю, аби сьвідки;
Хто ляска з виприском, — такий
Ний не здивує за послїдки!

Всяк до управн віри йми,
Що боголячно завзяла ся
Коло державної керми,
І памятай, як личить, зася!

III.

Нас омертвячив сон страшний.
Слав Брут, та не прогавив рана,

А яко Римлянин справжній
Зарізав Цезаря — тирана.

Ми — Шваби, куримо табак;
У всіх своя питома слава, —
І в нас звичайно — рідний смак:
Чи в над наші кльоци страва?

Ми — Німці: добрість та снага;
Спимо здоровим сном ростини;
Нас мучить з прокиду жага...
Але не княжої кровини.

Ми певні звіку, як дуби
Та липи, — гордість наша тута;
Чи можна-ж серед нас хоть би
Знайти однісінького Брута?

Та й те... Завважте бо таки:
Ну, де нам Цезарів набрати?
В нас в солодкі пиріжки,
Але про Цезарів не знати.

Ми маєм тридцять шість владик
(Ще, Богу дякувать, не дуже!),
На кожнім сьвітить молодик, —
Про їди марцеві байдуже!

Ми їх батьками зовемо,
А край — народною красою,
Що весь підліг під те ярмо, —
Капусту-ж любим з ковбасою.

Всяк бриль лама перед старим:
Німеччина — побожна дїцька,
А не який розпустний Рим,
Чи там калюжа злодійницка!

IV. Битайський цісар.

Мій батько й капельки не пив, —
Тверезим дурнем вмер — і тільки;
Я-ж трон могучий наступив, —
Зробив ся цісарем з горілки!

Напиток, біг-ме, — хоть куди;
Чи є над його, запитаю?

Хлиснув живучої води:

Ба... зацьвіло все по Китаю.

Небесне царство споконвік
Не красувало ще, як нині;
В міні прокинувся чоловік, —
Зробилось важче господині.

Няй одшука хто в чому брак.

Хоть одну душу здиба хвору...

Конфуций, світовий мудрак,

У нас заблискав серед двору.

Салдат мигдальні пироги

Місце сухаря тлить на останці;

В шовку блукають навкруги

Та в оксамиті голодранці.

Старий, нікчемний інвалід

Згадав своє юнацтво давне;

Як мають коси; що за вид

Прочнулось мандаринство славне.

Велична пагода знялась,

Святої віри охорона;

Вся жидова переплялась

Хрещеним орденом Дракона.

Дух революції зника
З непорушимої держави:
Манджури просять канчука
Місце самостійної управи!

Няй заперечують притьмом
Пить Ескулапові коханці, —
Я не похиблений умом:
Пю на здоровля вам, підданці!
Ковток горілки! От смашна!
Сказати — як та Божа манна...
Мій люд і гадоньки не зна:
Їсть ріпу та кричить: „Осанна!“

V.

Вони кохали ся у двох, --
Задивував ся-б на обох.
Він крав, вона собі мотала,
До ліжка скік — і реготала.
День-ніч їм весело було,
В обіймах щастя протекло.
Над ним — тюрма і смерть потала;
Вона-ж крізь вікна реготала.
Як ні молив із самоти —
Журбу розважити прийти, —
Вона головою хитала
І безтурботно реготала.
Його чіпляли в шість годин,
В сім у труні лежав один,

А восьма ледви чи настала, —
Вона пила і реготала.

VI.

Що-дня над вечір ходила
Султанівна чарівнича
Туди й відти до криниці,
Де плюскочуть срібні води.

Що-дня над вечір стояв там
Молодий раб край криниці,
Де плюскочуть срібні води,
Та марнішав дужче й дужче.

Раз наблизилась до його
Княжна сьмілива — питає:
Як зовуть, зких батьків ти,
Із якого краю родом?

— Магометом прозиваюсь,
Родом з Медини, — одмовив:
А батьки мої — то Азри,
Що мруть разом, покохавши.

VII.

На дальнім небосхилу,
В вечернім тумані,
Малюють ся будинки
Та башти камяні.

Дзюрчать сивенькі хвилі
Під тихим вітерком;
Журливо мій керманіч
Керує байдаком.

Заходить сонце на ніч,
В-останній раз сїя
Та сьвітить над куточком,
Де милу втратив я.

VIII.

Вітер стогне, завиває,
Дрібний дощ сліпить у — віч...
Де сумує — спочиває
Сиротина в темну ніч?

Щільно замкнута сьвітличка;
Північ сходить; а вона
Утірає сльози з личка,
Вся припала до вікна.

З Ленау.

I.

Легко серцю дихать; порвані кайдани;
Бурно серед моря заревли боввани;
Вихром некутим давсь я до простору,
Човном ріжу хвилі, кинув край позору.
Привітав мандрівця любо гай зелений;
Сон під небом ночі огорнув блаженний...

Так навіщо-ж горе, жизни хуртовину,
Ти поніс, зігнанцю, і сюди, в чужину?
Снить ся міні морок, тюрми та закови;
Вітер завиває мов по мертвякови;
Мріє куток рідний, де я тратив літа,
Гасла душа в путах, щастям не пригріта.
Чого-ж пак питоме бачить ся усюди;
Чого бють ся тяжко наболілі груди,
І буває часом, що до сьвіту — сонця
Я сиджу в темниці, марю край віконця?
А заграє море, почне швирять піну, —
Пропадай, свободо, — важко до загину;
Тягне до вітчизни, битої бідою;
Гірко, самотно плачу над водою.

Бурха вал за валом; слухаєш та мариш;
Куда човном вітер, мій лихий товариш...
Швидч до дому, швидче! Плискай собі,
[хвиле! —
Що міні та воля, як ніщо немиле?

II.

О, як серцем я хвораю,
Рану глибоко ношу;
Не знайду вже мукам краю;
Що було — не воскресу.

Мав на сьвітї одну душу,
Щоб все виплакати до дна,
Та нічим більш не зворушу;
Упокоїлась вона.

Мамо, мамо! Зглянься на сина,
Прихили ся знов, коли
Смерть та темна домовина
Ще любови не взяли!

Вчуй, коли вона жива ще;
В иньший мир візьми мене:
Няй дитя твоє боляще
Уколихане засне!

З Улянда.

Йшла дівчина з козаченьком, —
Де те лихо в ката?
Любо, мило молоденьким, —
Справді голубята.

Цілюють ся (звісно — діти)
В устоньки — очиці,
Розцвітають наче квіти,
Сяють мов зірниці.

Перервали сон їх дзвони;
Збудили коханих:
Бє черниченька поклони,
Вязень мре в кайданах.

З Вазова.

І. До орла.

Обох нас, орле стервоїдний,
Знажав поле боротьби:

Рвемо у других шмат послідній,
Жаги нікчемної раби.

Та чом не в мене твої крила?

Я полипув би вище хмар:

Тут кров злочинства землю вкрила,
Скрізь повно сліз, в повітрі — вар!

Де-б ні поглянув — Боже! — всюди
Слід жертв, загублених дарма;
Не змовк стон тїний, — рвуть ся груди;
Нищаву смертю обійма.

О, брата Серби, — гірко плачу!

Сьвята надія геть зника...

Все кров та кров... Між нами, бачу,
Червона річка протїка!

II. В окопищах.

Покінчили різанину;
Сумно леть ся тьма нічна...
В муках жде Болгар загину,
Сербин рядом з ним кона.

Два убійці мимо волї:

В тому — куля, в сьому — спис...

Незабаром дійдуть в полі, —

Скон смертельний в груди стис.

— „Братку, ти? — зняв Сербин мову
Враз накинув я вічми“.

— „А — Болгар Сербину: знову,
Брате — Йово, стрілись ми...“ —

— „Жаль, життя твоє нещасне, —

Марно дітки будуть ждуть...“ —

— „Га?... Спасибі.. Память гасне...

Хто ти, — швидче дай згадати!

Де пак дружби ми зазнали?“ —

— „В олексинацкім бою

Турків доразу стинали...“ —

— „Петко, брате! Пізнаю...

Так прощай... Дав Бог згадати...

Смерть спіткала-б і сама...

А за тебе було мати

Часто сьвіченьку вийма!“ —

— „Киньмо, Йово, лічби всякі!

Дай лиш руку... близько час...

Покусались мов собаки...

Няй Господь помирить нас...“ —

— „Брате...!“ — „Йово, я дохожу...

Ох... водиці-б... все пала...“ —

— „На... каплинку... пий... не можу...

І по мене смерть прийшла.“ —

— „То царствуй же, брате Йово!

На що мали нас звести?...“ —

— „Рад я, Петко, — щире слово, —

Що спочину хоч де й ти...“ —

Смеркло. Тьма, що дальш густіша,

Лан кривавий застїла;

Огорнула мертва тиша

Покарбовані тіла.

III.

Нї, нема що нам радїть на горе;
Не під силу лаври після бою!
Всяка радїсть крає серце хворе
Мов би ножик тяжкою журбою.

Самі сльози просять ся на люди,
Поклик втїхи став би хижим робом :
Розбратання навїжене всюди,
Кожен лавер `е — триумф над гробом !

Годї-ж, годї сьвяткувать безумно :
Кров, що леть ся, не чужа є, наша...
Плач, о, пісне, жалїбно та сумно, —
Через вінця плиска смертна чаша.

Брязкіт зброї вам натхнув жадання,
Слави промїнь вас до крови кличе...
А могили, матерїв ридання, —
Їх хїба поет всезрячий злїче.

З Ботева.

I. Хаджїй Димитр.

Він ще вітає на Балканах...
Лежить та кровю дотїка ;
Одсиди дише в тяжких ранах...
Кохання, дружба — все зника.

Не візьме більш рушницї в руки,
Страшного спису не вживе...
Прокляття шле, безсилий з муки,
На панування сьвітове.

Лежить юнак. Проміння ясне
Героя мручого пече...
Сьпіває шниця... Серце-ж гасне,
В останнє смертна кров тече.
Скрізь жнива... Плач, сьпівай, небого!
З землею сонечко спалай!
Юнак не вбаче вже нічого;
Осиротіє бідний край.

Гинь непохитно! Хто за волю
Вміра, — вік памятка жива:
Шанує люд, про того долю
Сьпівець усюди просьпіва.

Давала тінь йому вірлиця,
Лизав криваві рани вовк;
Безсумний сокіл, вихор — птиця,
З журби мов брат над братом мовк.

Аж ось і смеркло; місяць сходить,
На небі зіронька сплила,
Під грозу ніби гай заводить,
По горах буря прогула.

Русалки, вбрані мов на сьвята,
Постали — гожі як одна:
Не ширхнуть травкою дівчата:
Юнак замучений кона.

Та перевяже тяжку рану,
А та обвіє холодком,
Та поцілує... — „Ні, не встану“ —
Панує дума юнаком.

Де Караджа? Чи скаже вила?
Де товариство любе, де?

Мене покликує могила,
По мене — бачу — смерть іде.
Русалок низка в стрійнім колі
Через повітря понеслась,
Щоб одшукать героїв волі,
Поки зоря не занялась.

Зачервоніли ся Балкани;
Хаджій Димитр опочива;
Вовк лиже кротко чорні рани,
Як перше сонечко вгріва.

II. Елегія.

На вік покинь оті пісні та мови, —
Печуть мене отрутою вони...
Зі мною враз без жалю оджени
Палку жагу безумної любови.
Прокляв я сьміло молодість мою
З нікчемною любовю отію.

Забудь, що я колись за ніжні вічка
Весь обливавсь кипучими слізми:
Гидкий бо то був час неволі — тьми
За позіх твій, за млявий вигляд личка.
Минув той час; байдужий до життя,
Зневажив я і діру і чуття.

Забудь ті жарти, — діцтво нам негоже:
Любов у грудях більше не пала;
Її прокинуть знову, як була,
Холодний розум дотиком не зможе;

В розбитім серці не шукай снаги, —
Знесилене гадюкою нудьги.

Сьпіваєш ти (всяк згодить ся) прегарно;
Але послухай, як шепоче ліс...

Гей, нум туди, за межу тих завіс,
Де стогнуть вбогі, де ридають марно...

Що-ж та любов? Вона не варта слів...
Ось подивись, яка усюди кров!

Забудь пісні, мовляв, отрути повні;

Прислухай ся до гомону в гаю,

До бур та вод у рідному краю,

Збагни хоч раз їх думоньки безмовні:

Вони тобі розкажуть про старе,

Або й нове, що мука забере.

Ти засьпівай лиш краще про сїрому,

О, вилонько кохана та сумна:

Як гине сила, молодість кона,

Як братом брат крамує без сорому,

Як бідолашна плаче удова

З сирітками.. Для пісні річ нова!

Так засьпівай міні мерщі, чи годі!

Болить та беть ся серденько мое...

Воно загине... Де-ж та пісня є?

Опамятайсь, поруш його на сподї,

Поки не зникло слухати пісні,

Де смерть глуха та слїзоньки одні!

III. Молитва (вривок).

Не тобі молюсь я, Боже,

Що тремтять владики — черці, —

А що мисль обняти зможе,
Що кохаю справді в серці!
Перед розумом гну чоло,
Заборонником пригнутах,
Дійсним Богом, що навколо
Просьвітлить у яму пхнутих.
Підійми-ж нас, Боже правий,
До борні за волю милу,
Щоб загинув кат безславий,
Щоб побити вражу силу.
Підведи ослаблу руку,
Як за рідний край повстану,
Щоб без ляку звіс я муку,
Ліг тиранам на догану.
Не дай, Боже, серцем мерти,
Вік тинялись на чужині...
Слїду людських туг не стерти
Скорбним співом по пустині..

З Москова.

Мандрівець до пташини.

Скажи, пташино : ти літала
Через моря, лани, ліси, —
Чи то-ж уваги не звертала
На край чудовної краси :
Де стільки років люд нещасний
У тяжких ретязях кона,
Де на Голгофі кат всевластний
Його ще й досі розпина...

Той люд — потомок в славутний
Борців за істину сьвяту!
До долу хилить гніт незбутний
Державну голову оту.

Ти чула стогін від наруги,
Вбачала слізеньки дрібні?
Благаю дружої послуги;
О, засьпівай про них міні!

Що жде бездольців? Перемога?
Чи люта смерть покриве все?
Ні, певен єсьм, пташино вбога:
Будучність волю нам несе.

Коли згадаєш знов про вирій,
Де в муках гине бідний край, —
То засьпівай про сум мій щирій,
Моє вітання передай!

З Гарамбашича.

I.

Ти була міні краща, ніж очі, —
Сьвітлом жи́зні, що зорею ночі,
Я не зваживсь і раз погадати,
Не втішав ся у мрії судьбою —
Поділити свою долю з тобою,
Чистих радощів в купі діждать.

В грудях билось єдине жадання:
Щоб тебе не спіткало страдання,

Щоб минула година лиха,
Щоб була ти щасливою в світі, —
То не мав би я иншої хіті,
Няй там серце кого ні коха.

Але й те побажання нікчемне,
Як ні зичив, осталося даремне,
Не справдилось і трохи воно :
Швидко згасли надії кохані ;
Твоя зірка блиснула в тумані...
У трупі спочиваєш давно.

Та крізь сльози я чую неначе :
— „Друже, кинь пеклування гаряче ;
Є дорожче від мене — боліть...
Будь твердим, впливаючи в море ;
Край знеслили нужда та горе...
Чи тобі-ж у коханні зітліть ?

О, мій раю ! Ти там, в домовині...
Геть боління... Я дужий від нині,
За вітчину готовий лягти...
Віє жвавостю в мене розлука :
О, яка-б то судила ся мука —
Нам у рабстві кохання нести !

II.

Є хвилини, є години :
Ясні очі туга мруже ;
Сльзьми щирої дитини
Затужив би дуже — дуже.

Є хвилини, є години :
Повний сьмілого завзяття,
Я кепкую — ні сльозини,
З уст летять гіркі прокляття.
Сум на серце гнітом ляже,
Прагнеш швидче домовини,
Так петелька з життям вяже, —
То — любов є до вітчизни.

З Прерадовича.

Зорі.

У блакитному просторі
Заходили колом зорі,
Ясним сьвітлом все влили,
Та про землю многострадну,
Сю мандрівницю безрадну,
Тихо мовоньку вели.

— „Наша змучена сестричка, —
Каже ранішня зірничка :
Щось похмура та сумна.
Не врікайте їй дуже;
Від тяжкої долі туже,
Від загибелі кона.

Скрізь блукають голі — босі,
Крихти лану ждуть і досі,
Мов його поглинув враг !

Без роботи міцні руки
Опускають ся з розпукн...
Праці, праці! ні на шаг!

Скільки серць отам з любовю
За люд бідний сходить кровю,
Завжди рветь ся на шматки!
Не ворухте-ж землі! Тихше!
Щоб не стало їй ще лихше!...“ —
І розбіглись зіроньки.

З Змай-Іовановича.

Бідолашна мати.

Трьох синів годує мати
Ще й дочку собі на втіху.
— „Оченятка мої милі“ —
Шепче доньці мати стиху.

— Що за дівка! Що за врода! —
Братів Данка покрашає;
А під місяцем турецьким
Ними Босна вся пишає.

Не нахвалять брати Данки, —
Та ворухить їх до зброї,
Ними-ж Босна вся пишає,
Бо то — местники, герої.

Стара ненька у молитві
Заливаєть ся слюзами:

— Борони ти, Боже, діток, —
Голубоньку з соколами. —

Так ага турецкий Гавран
Не засне — сидить три ночі,
Промавляє: — Де ти, раю;
Де ти, Данко, ясні очі? —

От подав ся з товариством;
Стреляють... Що там за подія?
Прокидаєть ся небога:
— Братя, ви — моя надія! —

Бій пекельний; все червоне;
Сором: Гавран утікає;
А у Данки, у голубки,
Кровю братик дотікає.

Знову ніч. Ага підвів ся;
Летять скільки в завзяття:
До братів гукає Данка:
— Он — де Гавран... он... прокляття!

Бій пекельний; все червоне;
Сором: Гавран утікає;
А у Данки, у голубки;
Кровю другий брат стікає.

Третя ніч. Ага — в дорогу,
Мчить ся з гуртом через мряку.
— Поратуй мене, мій рідний! —
Будить Данка брата з ляку.

Бій пекельний; все червоне,
Північ. Бути лютій шкоді!
— Де ти, Данко, сиротино? —
Стогне брат твій на відході.

Обняв Гавран дівчиноньку:
— А, добув таки я люблю!
— Помиливсь, турецкий змію:
В мене ножик є до шлюбу! —

Грає кров у Данки з серця,
До ніг пада бузовіру,
І мовля з зітханням тихим:
— Прийде местник — маю віру. —

Пусто всюди; ніч не ширхне...
Поміж трупів бродить мати,
Вся знедолена, причинна
Від безсилих слів утрати.

Ось три меча синів любих,
Перед нею (Боже правий!)
Он і гострий ножик доньки,
Отой суджений кровавий.

По всій Сербії проходить;
Вбачить камінь: — кари, кари! —
Палко схопить ся до зброї:
— Мсти за кров і за пожари! —

Що-ж мовчить Сербин? Прокинь ся!
Хіба в серці шкода сили?

Темна ніч... Глухе каміння...
Тиша мертвої могили.

З Саміла Томашика.

Гей Словаки, ще не вмерло слово наше
Доки в грудях болить серце за ярмо на- [рідне,
Живе, живе дух словенський, повік буде [родне.
Грім чи пекло — будь що буде, — не [жити,
Даром мови вславив Бог нас, Бог наш [маєм тужити.
Того дару не посьміє від нас вирвать [громовладний,
Няй чортів в — скільки люду, — що [жадний!
Бог за нами: хто проти нас, того ви- [те заподіє?
Няй реве навколо буря, усе грізно кру- [хром звіє!
Валить скелі, лама дуба, землю з місця [шить
Сталий, певний, як мур-камінь, край наш [рушить, —
Хто-ж нам зрадить, твержа чорна без [не загине,
[жалю поглине!

З Вацлава Ганки.

Гей, повій на сиротину,
Висуш сльози та хустину,
Вій зі сходу, вчуй дівчину,
Вітре любий мій!

Їде сходом козаченько,
Під ним ворон — кониченько...
Вій же звідти та хутченько,
Вітре любий мій!

Їде милий та питає,
По віночок поспішає.
Вій же, відки він рушає,
Вітре любий мій!

Дівчинонько кароока,
Не сїдай коло потока,
Де ні візьметь ся морока...
Не сїдай о там!

Пожене геть вітром воду
На велику тобі шкоду.
Дівчинонько, зваж на вроду,
Не сїдай отам!

Гей, повій на сиротину,
Висуш сльози та хустину,
Вій зі сходу, вчуй дівчину,
Вітре любий мій!

З Пушкіна.

I. Лист на Сибір.

На глибені сибірських руд
Кохайте сьвітлі почування:
Не згине ваш скорботний труд
І дум високе прямування.

Надїя, щирша мук сестра,
У підземеллі тугу спине,
Блисне сподівана пора,
Відвагу молодість пракине.

Любов та дружба проміль свій
Так само кинуть крізь затвори,
Як дійде голос вільний мій
До вас у каторжницькі норі.

Порвуть ся ланцюги, падуть
Темниці з мурами до долу;
Брати вам меча віддадуть
В обіймах радєсних визволу.

II. Пташка.

Божа пташка не зазнає
Нї турботи, нї клопіт,
Що кубельця не звиває
На багацько довгих лїт.

Продрімає ніч на віту;
Ось і сонечко вгрїва:

Пташка славить прокид сьвіту,
Голос Бога спочува.

По весні, красі природи,
Тепле літечко мине:
Чорних хмар та непогоди
Осінь пізна нажене.

Людам — сумно ; людам — горе ;
Пташка в вирій одліта,
А з весною через море
Знов до гаю завіта.

З Туманьського.

Пташка.

Я вчора випустив з темниці
Сьпівачку зборкану мою :
Нехай летить між вільні птиці,
Щебече весело в гаю.

З чудовним сьпівом пташка мила
Пурнула в простори ясні, —
А залила ся, мов молила
Заплати в Господа міні!

З Жуковського.

За край, де сьвіт узріли ми,
Зазнали щастя з малку,
Покоштували втїх дїтьми,
Здіймаю повну чарку!

Де стали вчитись, розуміть...
А грища... любий спомин!
Нам сяла лагідно блакить,
Струмочки слали гомін...

Що нам заступить чари ті,
Принадить більш серденько?
Тобі всі думоньки сьвяті
До віку, ваша ненько!

З Державина.

Володарям та суддям.

Піднявсь Всевишній на пороки,
Повстав судить богів земних:
— „Скажіть міні, непевні, доки
Вам злих щадити та блудних?“

Ваш довг — справдить людські закони
Байдуже до вельможних лиць;
Без заемоги — оборони
Не кидать сиріт та вдовиць.

Заратувати неповинних;
Слабих, бездольних підвести,
А дуків знищити злочинних,
Кайдани вбожества знести.“ —

Та що їм голос судівництва?
Всім засліпила очі мла;

Ворушать землю злодійництва,
Неправда чоло підняла.

Зважав я вас, царі, богами,
Гадав: Хто вам отут суддя?
Ви-ж, бачу, рівні серцем з нами,
Смертельні також, як і я.

І ви повалитесь без сили,
Як листя з дерева старе;
Так само не втекти могили,
Як раб останній ваш умре.

Воскресни швидче, Боже, правих!
Прийди та зглянься над бідарем:
Зроби свій суд, скарай лукавих,
В миру єдиним будь царем!

З Рилєєва.

І. До Бєстужєва.

Де ті любі сні дитини?
Насувають иньші дні,
Тяжкий жереб самотини
В мирі випав ся міні.

Тьму таємну рано дуже
Грізний досьвід розігнав;
Вельми рано, щирий друже,
Серце людске я пізнав.

Страшно жити без віради,
Чужим бути між свома;
А страшніш тієї стради,
Гола істина ума.

Дума гадиною веть ся;
Я тиняюсь округи;
Божий сьвіт давно здаєть ся
Пристановищем нудьги.

Сумом тиснуть стрічі всюди...
Що вбачаєть ся міні?
Або скляклі трупи — люди,
Або діти навісні.

II. Словідь Наливайка.

— Нї, отче праведний, шкода!
Не дорікай гріхом пекельним,
Гріхом лютїйшим надземельним...
Нехай по твому впада!
Щоб українському народу
Вернуть загублену свободу,
Край рідний визволить з ярма:
Гріхи татар, жидів, сарматів,
Злочинства зрадних уніятів, —
Візьму на душу, все дарма...
Шкода-ж спиняти! Пекла досить,
А ти дивись та потурай...
Вкраїна гине, пута носить...
Здобути волю — в тім мій рай!

Ще няня з сестрою вливали
Той пал до серденька мінї,
Як над колискою сьпівали
Про час завзятої борні :
Вкраїнець либонь перед ляхом
Не опадлючений був страхом,
Супонї рабства не волїк
Гидких тиранів та шулік.
Як вільний з вільним, рівний з рівним,
Братались ляхи й козаки,
Та зникло примраком марівним
Оте єднання залюбки.
Мов ненажерних крюків зграї,
Жид, уніят, литвин, поляк —
Мордують нас у нашім краї, —
Опанував народом ляк.
Давно закон дрїма в Варшаві,
Скрїзь чути стогін голосний...
Усе побачивши в неславї,
Я спалахнув мов навїсний ;
Злоби ніщо вже не вгамує ;
Мій зір похмурий та смутний,
Душа без вільности сумує.
Єдина мрія день і ніч
Слідкує тїнню безперіч ;
Не дам я ради сам з собою :
Нї в ріднім затишку степів,
Нї серед табору, чи бою,
Нї в церкві слухаючи сьпів.
— Вперед — шепоче голос стиха :

Зігнути ворога час бє! —
Я знаю: не минути лиха
Тому, хто першим повстає
Проти утисників народа;
Мене десь доля посила...
Коли — скажи, чи ким була
Без жертв осягнута свобода?
За край я голову складу, —
Заздалегідь все уявляю,
Але на все хоробро йду
І жереб свій благословляю! —

З Губера.

Тяжко жити; зникли сили;
Рветь ся груди моя.
Люте горе до могили
Чи дотерплю я?

Вже-б давно пора спочити,
Час заснуть костям;
Досить мук зазнав на сьвітї,
Час заснуть страстям.

Чи діжду ся? В домовинї
Одітхнув би я;
Стихла-б може в самотинї
І журба моя!

З Полежасва.

І. Сьнів Ірокезця.

Я умру! На поталу катам
Незахищене тіло віддам!

Байдуже ті кати
Для потіхи дїтий
Розпочнуть від костий
Мої жили тягти;
На шматки розітнуть
І в нарузі швирнуть!

Стерплю все! Не дам стогону їм,
Не рухну навіть чолом моїм;

А як дуб віковий,
Що стріла не лама,
Твердо — скеля сама,
Стріну скін сьвітовий,
І як мужі — борці
Перейду між мерці.

В товаристві безтіло — живім
Про загибель свою оповім.

Няй додасть їм утїх,
Няй порадує слух;
Бойовий, палкий дух
Няй прокине у всїх;
Няй іде з уст в уста
Міцна певність ота!

Скажуть голосно всї, як один:

— „Найдостойнїйший прадїдів син!“ —

Не лежати нам, — ні:
Труни кинемо ми —
Люд позвать до борні
Проти рідної тьми;
Проженем, побемо,
Ворогів помстимо!
Я умру! на поталу катам
Незахищене тіло віддам.
А як дуб віковий,
Що стріла не лама,
Твердо — скеля сама,
Стріну скін сьвітовий!

II. Безнадійний.

О, за-віщо мене згубила доля?
О, за-віщо природа викида
Мене на віки з життєвого поля,
В сумну могилу зрана уклада?
Ще полум'ям палають мої груди,
Кипить огонь негасної жаги, —
Я-ж — мов заклятий: відцурались люди;
Болить сумління — не знести ваги!
Ще зір блудячий від землі гидкої
Злітає часом в ясні небеса;
Та ні надій, ні віри ніякої...
Остання божа іскорця згаса!
Життя мов од пекла ще страшнійше;
Уява смерти каменем лягла;

А вічінь... Ні, вона мене не тіше:
Я — син загибели та зла!

Так навіщо — питаю я провиду —
Мене узято з вікової тьми?
Зроби-ж навшак, щоб не осталося сліду
Болючого атому між людьми!

III. Кайдани.

Шкода пустот, шкода даремні
Малюнки щастя уявлять;
Образи серця потаємні
І так намучено щемлять.

Побитий примхами недолі,
Я вяну жертвою жаги;
Ярмо огидної неволі
Бе цвѣт юнацкої снаги!

Надії промінь загас разом, —
Усе покрила темна ніч;
Ліхтар покійницький тим часом
Мінї став блимати до віч!

Любов до гарного, природа,
Дівчата любі, друзяки,
І найсвѣтїйший дар — свобода, —
По них самі тепер тямки!

Що відчуваю? Чого хочу?
Чи збуду тяжу сьвітову?

Скидаюсь більш на поторочу,
А ніж людиною живу.

Я мру; запалу слабі сили
Бува прокинуть ся в міні:
Напроти грізної могили
Борюсь безплотно, мов у сні.

Хапаюсь з порухом нестями
Мої кайдани рознести
Скоріш кровавими струмцями
Задоволити спрагу мсти!

Уже розпучною рукою
Берусь за вигострену шталь;
Ум, що не знав давно спокою,
Рад сперти горе і печаль...

Так загремів кайдан на тілі.
Щоденний свідок рабских мук, —
І шталь, піднята в згубній цілї,
Безсило виприснула з рук!

Як раб заляканий, пригнутий,
Клену свій жереб я тоді,
І байдуже несучи, закутий,
Життя в неславї та стидї.

З Огарева.

Ніч; небосхил туманїє;
Сніг окрив куток,

Стужа гірше скаженіе,
Пражить до кісток.

Сплять покійним сном хатини,
Напхані людьми...
Сторож тишу самотини
Рушить чобітьми.

Змерз, а плута по дорозі, —
Хуга йме всього;
Посивіла на морозі
Борода його.

Хоч би місяць блис потрошку...
Де той ранок є?
І з журби в чугунну дошку
Якось сумно бє.

Роскачалась, завиває
Дошка голосніш;
Дужче серце заниває,
Туга — дошкульніш!

З Грекова.

Бувають години;
Все хочеть ся злити,
Нудьгу без причини
Із ким поділити.

Всім серце та груди
Розкрив би охоче,

Щоб крикнуть на люди:
— „Добийте хто хоче!“ —

А мрівньки темні
Збушують, забють ся,
Вмить сльози таємні
Струмцями полють ся.

Недай Боже зразу
В незгоду ще впасти:
Не змислить виразу,
Ані перекласти!

З Красова.

Луна.

В чистім полі, скільки сили,
Я гасаю на коні;
Мов би тишею могили
Все обвіяно у сні.

В чистім полі, по простору,
Мчусь, вигукую пісні;
Наторошив уха, — з бору
Відгукаєть ся міні.

Північ бє; спливають хмари;
Тоне місяць в тумані;
Обік скаче хтось до пари, —
Почуваєть ся міні!

З Баратиньського.

З и м а.

Де шепт відрадний
Гайків моїх ?
Всох квіт принадний,
Струмок затих.

Садочки голі ;
Килимом сніг
Послав ся долі,
Усюди ліг.

Спинились води,
Закуті в лід ;
Змели негоди
Всіх чарів слід.

Хуга завила,
Сумна та зла ;
Все небо вкрила
Білява мла.

З Плещеева.

І. М а т и т а д и т и н а.

Блимає каганчик ; посеред кімнати
Пильно припадає до колиски мати,
А з надвору рветь ся дикий завід бурі,
Стогнуть за віконцем деревця похмурі.

З колиски матуся очий не зривала ;
Колишучи журно, пісеньку сьпівала ;
— „Перестаньте, вітри! Не шуміть ялини ;
Не лякайте нагло сонної дитини ;
Не зворушуй, грозо, милого покою ;
Розійдись, негодо, хмарою швидкою !
Спи, мов золото! Любо скрізь та тихо !
Боровю я сон твій — не підступить лихо.
Прокинеш ся ранком — глянеш без опаски :
Стрінуть тебе сонце, пестіння та ласки !

II. Хлопчик.

Смеркло ; блисли зорі ночі ;
На дворі мороз лютів ;
Хлопчик плентав куди очі,
Весь посинів та тремтів.

— Боже! — скрикнула дитина :
Хто подасть міні шматка ;
Де притулок сиротина
Під негоду одшука? —

Тут бабуся хлопця стріла ;
Вчувши голос, підійшла,
Захистила — обігріла,
Повечеряти дала.

— Спи! — Поклала на ряднинці
Ліг він, віченьки зімкнув :
— Як тепленько! — По хвилинці
Сном покійницьким заснув.

Пташку Бог годує в полі,
Дбає кожного цвітка...
То чи вже-ж не пошле долі
Сироті, не дасть шматка!

III. Пташка.

Пташко різва та сьцівуча,
Ти чого — скажи міні —
Так раненько завітала
В наші сторони сумні?

Засліпили небо хмари,
Тоне сонечко у млі;
Очерет сухий та жовтий
Вітер хилить до землі.

Став і дощик накрапати,
Поливає як з відра;
Скука, холод, глянеш — овсі
Не весною позира.

Що там сонце, що там небо,
Що незгодоньки осі!
Не зівю собі кубельця
В очереті -- осоці.

Ні, під стріхою сіроми
Я притулочок знайшла:
Бог мене йому на втіху
Іздалеку посила.

На ніч вернеть ся він з поля
У хатиноньку нудну,
В тузі ляже на солому, —
Я сьпівать йому почну.

Одну пісеньку про нього
Я зза моря принесла
Про нещасних її тільки
Та убогих берегла.

Оповім у ній чимало
Я про дивний иньший сьвіт,
Де ні бідних, ні багатих,
Ні нужди, ані клопіт.

Ота пісня тихим миром
В душу змучену війне, —
І з надією на Бога
Хлібороб — бідар засне.

IV. Муза до поета.

Журба тобі понівечила груди;
А довгий шлях... Який колючий він!
Що жде тебе? Повстануть рідні люди,
Посипеть ся каміння на здогін:
За те, що здіймеш сьміле слово проти
Рабів неправди, торгу та мерзоти!

За те, що вчує пімсти відгомон
Не один злий, заплямлений позором,
Кому законом став ся батьків сором,

Кого не зрушить страшний братній стон.
Та не лякайся, бо всюди я з тобою :
Героєм — знай — повернеш ся із бою !

В кайданах будеш, — віри твердо йми :
Тебе, мого обраного левита,
Я виведу з заклятої тюрми,
Щоб голос твій не згинув серед сьвіта...
До серць зерно любови западе, —
Дасть плід сівба — дарма не пропаде.

Недовго вже тії доби нам ждати,
Недовго вже нам мучитись в ярмі ;
Воскресне мир — про правду нагадати...
Ось глянь — як промінь запалав у тьмі !
Иди-ж та віруй... А на лонї в мене
Замовкне серце, горем потомлене !...

З Жадовської.

Н и в а.

Ниво моя, ниво,
Ниво золота !
Стигнеш ти на сонці,
Налила жита,..

Стигнеш — досьпіваш
Повний колос гнеш,
Тугоньки не чуєш,
Гірко не зітхнеш.

Однеси геть, вітре,
Хмару грядову;
Збережи нам, Боже,
Ниву трудову!

З Мих. Михайлова.

Дружно, міцно всіх вас, братя,
Я-б до лона притулив,
І надії, і проклятя
З вами разом поділив.

Так женуть лихі катюги
З гурту братнього мене
В хмурий край снігів та хуги,
В підземелля камяне.

Няй на зустріч тьма та холод,
Няй тяжкий рудник, — і там
Найсвятійшу віру в молодь
Збережу на глум катам.

У гнітучій млі загнання
Непохитно світла жду,
А в душі одно бажання
Як молитву покладу:

— „Будь на версі сила ваша,
Стрінь в бою побіда вас,
І минуй гіркоти чаша,
Що труїла стільки нас!“ —

З Борови́ковського.

Христос воскрес !

Кинь батька й матір, не будуй гнізда,
Остань ся сам; ний змовкнуть навсегда
У твоїх грудях світові замани,
На віки чулість загаси
До чарів — ваб жіночої краси,
Любови, гроший, власти, шани!
Дбай про чистоту, будь цілком
Добра та правди бояком,
Зір оберни на людські рани;
Де стогін рабский, отуди
Прямуй, діли тяжкі труди
З убогим братом, - болі, смутки;
Роздай усі свої здобутки;
Лиши ся старцем... Славен будеш ти;
Твого виду не знесуть кати;
І прогремить із края в край докором
Страшнійш грози пророчий голос твій, —
Поникне мир, осьмілений позором;
Неправе, зле розсипе ся як гній;
Все задріжить у хвилі тій жахній.
Та знай; нема пророка в ріднім краї;
Піднімуть ся на тебе темні зграї
В запалу пімсти, гіднім сатани;
Прилигне учень, все продасть готовий,
Змій — Фарисей сплете вінок терневий;
Люд загука: — „розпни його, розпни!“ —
І поволочуть геть до претора вони.

Суддя з користи або ляку —
Як ворога народа, злодіяку,
Тебе засудить на поталу — скін,
Віддасть на страту, не спита провин...
Перейде час: сторицею насіння
Зросте на ниві людського сумління;
Воскреснеш ти: тебе згадає мир;
З мук образ твій засьвітить як кумир;
Згадають жертву, що приніс ти кровю;
Збагнуть, до кого ти палав любовю;
Тобі, злочинцеві, поставлять вівтарі;
Вінку терновому поклонять ся царі;
До серця серце прокид твій приверне;
Пекельники обіймуть ся братерне,
При радих окликах: „О, чудо із чудес:
Учитель наш воскрес, — воїстину во-
[скрес!“ —

З Гребінки.

Гетьман Свирговський.

Дожидає Іван,
Над Молдавою пан,
І з далеку гостей на пораду;
От на ганок іде:
Сяє двір та гуде,
Тиском люд оточає ограду.

Де-ж то гість забаривсь?
Глянуть — степ закуривсь:

Жваве військо шумить — насуває;
Лава в лаву повки;
Блискотять бунчуки;
Поцереду гетьман виграває.

Шкода виду — краси, —
Сиві довгі уси,
Та за хлопця малого моторний;
Кряжуватий на стать;
Ваби марно питать, —
Мов татарин самісінько чорний.

Не коштовний на взір
Вельми простий убір,
Тільки шабля в камінні аж тає;
То — Сvirговський гетьман.
Пан Молдавський Іван
Наче брата його пригортає.

Всі в пилу, як були,
До палаца пішли,
Там на диво бенкет розпочав ся.
Вихиляють до дна
Повні кухлі вина,
Мовчки з війском гетьман угощався.

Всяк лигнув до пуття;
Розібрало з пиття, —
Грають очі — хоч зараз до зброї...
От Іван устає,
Скарб із скринь достає,
Насипає дукатів горою.

І несе на таці
Сам у власній руці,
Поклонив ся гетьманові низько.
— „Стомить кожного час;
На підмогу до нас
Ви забились, панове, не близько.

Бійка буде лиха;
Відпочиньте-ж троха
Та прийміть сю нікчемну заплату.
Ворогів побемо,
То щедрійше дамо, —
Не зважає Молдава на трату!“ —

І захмаривсь гетьман,
Мов степовий туман;
Очі палко огнем засверкали;
Хмуρο з рук сподаря
Дяку взяв і мовля:
— „Проти турків ви нас закликали!

Як хрещені брати,
Ми поклали прийти
На утисників божої віри;
Зна добродій Іван,
Що я — вільний гетьман;
Паньська гойність пустила ся міри.

Чести я не продам..
На догану та страм
Щоб козак себе мусів наймати?
Гроший нам не мечи!“ —

І дощем брязкучи,
На підлогу плиснули дукати.

— „Хоч вітать козаків
Як гостий — вояків, —
Ке лиш, бочку вина дорогого.
Ми вино попемо,
Бузувір побемо, —
Нам не треба дарунку другого !“

Десять бочок вина
Розцідили до два
На подвіррі друзяки — Івана,
Тай у сїч на одчай...
Отакий був звичай
В козаків та Сви́рговського пана.

З Майкова.

Пахне сїном серед луки,
Розлягають ся пісні:
Грабельки побрали в руки
Молодиці голосні.

Там протряхле вже громадять,
Тут — зворушують, а те —
Мужики на віз провадять, —
Віз хатиною росте.

І зігнувшись під вагою,
Хирна шкапа краю жде,

Ноги випяла дугою,
Спить — ушми не поведе.

Тільки Жучка невгавуча
У покосах порина,
Та гасає, куди луча,
Або бреше як дурна.

З Фета.

І. Березонька.

В химерні шати вбрана
Морозом, край вікна
Схилила ся від — рана
Березонька сумна.

Мов кетяг винограду,
За вітом віт звиса,
І прокида відраду
Їх жалібна краса.

Вливає верх зірниця
Березоньці моїй;
Та шкода: змахом птиця
Обібе перли їй!

II. Осінь.

Ластівок не стало;
Вчора-ж на зорі

Що крЮків літало,
Та он-там вітало
Сіткою в горі.

З вечера сон клонить,
По ночі став;
Сад убрання ронить,
Вітер хмари гонить,
Люто в шибку бє.

Краще чквирю всяку
Часом зустрічать!
Кидаючи мряку,
Ніби з переляку
Журавлі ячать.

Вийдеш — все скрізь голе, —
На душі нудьга!
Глянеш: через поле
Перекотиполе
Наче мняч плига.

З Некрасова.

Пророк.

Не дорікай: „Забув він осторогу!
Сам згубу кличе... хто пак винен тут?„
Не згірше нас він бачить неспромогу
Добру служити, а лякатись пут.

Бо любить він безмежнійше та вище,
В душі ні крихти світових заман.
— „Заради брата йдуть на кладовище;
Заради себе топчуть людський лан!“ —

Так він гада, — і смерть для його мила;
Не скаже він: життя його потрібнійш;
Не скаже він, що марно згине сила:
Свою недолю він зазнав давнійш.

Враги його поки що не розпjali;
Та прийде час, — він не мине хреста...
Його послав Бог неба та печали
Червам землі згадати про Христа.

З Олексі Товстого.

І. Василь Шибанів.

Князь Курбський від гніву царевого втік,
З ним Васька Шибанів кульбашний;
Важкий, повнотілий був князь чоловік,
Ніч темна; здох кінь бідолашний.
Але раб певнійший, порадник всього,
Шибанів дає воеводі свого:
— „Скачи, князю, в табір ворожий, —
Допхаюсь ачей пішохожий!“ —

І знову подав ся, доскочив у — мет
Опальник царів — воевода;
Над ним підіймав ся литовський намет,
Люд товпивсь цікаво край входу.

Всяк велиту рускому шапку лама ;
Дивують на його враги не дарма,
І ходять їх голови кругом :
— „Князь Курбский зробив ся нам дру-
гом !“ —

Не радує князя шаноба нова,
Не спинить він жовчи і разу ;
Зі споду встають осоружні слова,
Душа прокидає образу :
— „Все нині, що в серці таємно ношу,
Цареві докладно поволі спишу ;
Скажу без ніякої хиби
За всі його ласки — „спасибі !“ —

Ніч пише боярин, на дворі сьвіта ;
Перо його пімстою дише ;
Чита, усьміхнеть ся і знову чита,
І знов ще ярливійше пише.
Як мож дошкуляє деспота — царя.
Аж ось зайняла ся над миром зоря, —
Година давно відітхнути :
Лист — повний палючої трути !

А хто-ж оті ремстні, діткливі слова
Доручить Іванові сьміло ?
Кому на заваді своя голова,
Серед сьвіту жити немило ?
І князь зупинив ся в журбі мимохить ;
Шибанів запрілий уходить в ту мить :

— „Загадуй, що треба, мій пане ;
Бо бач не догнали царяни.“ —

Річ гожа, — і князь посилав раба,
На шлях виряжа нетерпляче :
— „Здоровий ти з тіла, душа не слаба,
А ось тобі й гроші, козаче!“ —
Щибанів на те відрікає : „шкода !
На тебе тут дужча пристигне нужда ;
Я лист передам і за муки
Цареві в самісїнські руки!“ —

Дзвін мідний по Москві несеть ся, гуде :
Царь, просто одягнутий дзвонить :
Чи знову покою колишнього жде,
Чи совість на віки хоронить ?
Розмірено, часто у дзвони він бе,
Великого ляку кругом завдає,
Молитвою сповнені хати,
Щоб день минував ся без страти

На відгук цареві гудуть тереми ;
Видзвонює Вяземський з люта,
Завила кромішність одрицкої тьми, —
І Васька Грязний, і Малюта ;
А се гордовитий на ваби свої,
З дівочістю вроди, з душею змії,
Коханець забовкав Іванів,
Одвернутий Богом Басманів.

Все стихло ; з окільницьким гуртом ступа
Царь, спершись на край патериці ;

Аж вершник летить; зарухалась товпа;
Над шапкою лист у правиці.
До долу моторно плигає з коня;
Цареві напроти твердий як що-дня
Пішов, проказавши до його:
— „Від князя Андрія Курбського!“ —

І очі царя палахнули у-раз:
— „До мене?... Від злодія листи?...
Читайте-ж, дяки, та щоб кожен вираз...
Побачимо, що там за вісти...
Давай сюди грамоту, гінцю буйний!“ —
Шибанову в ногу стромляє стальний
Шпиньок патериці і слуха
Іван, наторошивши уха.

— „Цареві, що вславлено дrevле всіма,
А тоне в мерзотах страмнющих!
Кажи, навіжений, завіщо дарма
Побив ти слабих і могучих?
Чи то-ж — оповідай міні — не вони
Стинали славетно врагів — голови;
Чи то-ж не їх мужність та сила
В пригоді тебе боронила?“

Безсмертніш, як ми, завважаєш себе?
Покинь сю заблуду, шалений!
Час грізний відплати спіткає й тебе,
Писанням сьвятим проречений...
І аз, іже кров в безупинних боях
За тя аки воду ліях і ліях,

До суду з тобою постану!“ —
Так Курбский доводив Івану.

Шибанів мовчав, омлівавши. З ноги
Кров бігла червоним патьоком;
А цар на спокійливе око слуги
Дивив ся пильнуючим оком.
Стояв нерухомо опричників ряд;
Що далі владики туманив ся згляд,
Огорнутий хмарою смутку,
Всі ждали недоброго skutku.

— „То правда, цар мовив: що пише твій
Життя міні — тягар даремний, [пан;
Лю кров безневинну братів-християн
Я, пес засмердїлий, нікчемний...
Не раб, а товариш ти, гінцю, і друг;
Десь певно не трохи в боярина слуг:
Твої не жаль йому шкури...
З Малютою-ж гайда в тортурі!... —

II. Кайданники.

За хмарами сонечко тоне,
Полискує тирса — трава;
Невольник кайданами дзвоне
Та куряву шляхом зрива.
Бредуть вони: пів-лоба голо;
Тяженько ступає нога;
Захмурене думкою чоло,
На серденько туга ляга.

За ними тїнь квапить ся з боку.
Гей, ще далеченько... З трудом
Сторожа додержує кроку;
Дві шкапи віз тирять слїдом.

— А ну лишь гуртом засьпїваймо,
Гей об землю лихо — бїду!
Няй буде що буде, — не дбаймо...
Так писано знать на роду!

І от розлягли ся луною,
Кругом розкотились пісні
Про Волгу з її стороною,
Про марно загублені дні;
Про рідні степи та селища,
Про воленьку вільну, про все...
День згас... Треба встигти до мрища...
Дуж дзвонять, дуж пилом несе.

З Тютчева.

Пошли їм Господи відраду,
Хто в добу душну та суху,
Неначе старець мимо саду,
Бреде по спеклому шляху.

Хто зазирає попід тинком
На буйну зелень деревин,
З їх недоступливим сутїнком, —
Любує з роскоши долин.

Не про їх долю невмолиму
Зріє райський затишок — краса;
Не про їх долю пасмом диму
Струмець водотриску звиса.

Схов мармуровий дарма з листу
Їх зори вабить — приверта;
Хоча б росиночку перлисту
Скропити раз смажні уста.

Пошли їм Господи відраду,
Хто, вік свій тягнув жизнь лиху,
Неначе старець мимо саду,
Бреде по снєклому шляху.

З Лермонтова.

М о л и т в а.

Я, Божа Матінко, нині з молитвою
Край твого образу, влитого сянням,
Не за ратунком, або перед битвою,
Не з подячливістю, або розкаянням;

Не за свою молюсь душу пустинницьку,
Душу мандрівця без роду коханого...
Ні: доручаю дівчину невинницьку
Теплій заступниці мира крижаного.

Щастя достойну не кидай на жалощі;
Дай їй прихильців на щирі послугоцьки,

Світле дитинство, безжурливі старощі,
Няй не знає серце ні злоби, ні тугоньки.

А припаде у світ иньший доріженька,
Ранком шумливим, чи тихої ніченьки:
Кращого ангела вишли до ліженька
По святую душу її, чарівниченьки.

З Омуплевського.

I. Пісні сибіряка.

Божий день — нудьга та зради,
Відчуваєш серцем гидь. . . .

Та з якої, брате, ради
Сумувать задалегідь?

Божий день на зустріч муки;

За те стануть розумніш

Через досвід наші внуки,

Ніж батьки були давніш.

Жизнь — живому; смерть — могилі;

В гору водам не текти. . . .

Так не тьмі, не хижій силі

Спільний труд перемогти!

II.

Не йму я снам, але бува:

В химерних мріях серед ночі

Так ярко, живо так сплива

Край незабутній перед очі.

Кругом панує вільний труд,
Бо то вже край — не край загнання;
На віки вічні збув ся люд
Години тяжкого конання.
На сни, мовляв, не потурай;
А рад я снам отим без міри,
Бо міцно вірую в свій край,
Як неньці йме дитина віри.

III.

Вихром під час непогоди
Кида до нас здалеки
Ітах надзвичайної вроди, —
Сьміливі, жвавi пташки.
Скільки вже їх завітало
Терпіть лихі холоди;
Хугою слід завітало,
Зносило рухом води.
Скільки здобутків ті гості
Нам на користь принесли....
Ми ж у подяку їх кости
В мерзлій землі зберегли.
Стужа далекого краю
Наших гостей не ляка;
Дома відважливу зграю
Швидко пригода спітка.
Здійметь ся геть хуртовина
Тай зашвирне аж сюди;
Прийме їх радо чужина,
Мати ме певні плоди!

IV.

В далекій рідній стороні
Я слухав ланцюги одні;
їх стони в душу залягли,
Любови з малку налили
До люду вбогого міні.

Я не затамлю днів отих,
Щоб звук кайданів трохи стих;
Ночий я навіть не знавав,
Щоб суму він не навівав
Замісто чарів золотих.

Куди б ні давсь, — і досі скрізь
В ушах болючу чую різь;
Увесь дріжу, хоча б здалік
Невольник пута проволік:
Міні забрязка ніби зблизь.

І я молю, щоб тяжкий звук,
Мов безнадійний гробу стук,
Пошвидче стратив власть свою
В моєму бідному краю, —
Краю невольництва та мук.

З Юруглова.

М о л и т в а.

Ясно впливає
Місяць над селом,

Поле обливає
Ніби серебром.
Все кругом ушухло,
Люд поснув давно...
Край села не стухло
Сьвітлечко одно.
То — вдова до Бога
Пильно удалась:
Де її підмога —
Кучерявий Вась?
Чи в лихій чужині
Поклада живіт,
А чи в домовині
Снить, коханий квіт?
Жаль у кожному русі;
Слїз потік набіг...
О, чи вже ж бабуся
Не почує Біг?

З Всеволода Гаршина.

I.

Поезії сьвятої звукі милі!
Ніколи вас міні не осягти.
Чи зважусь я свої персти несмілі
До золотої ліри простягти?
А тільки злоба в серці запалає,
Мети забажа моя рука слаба,
В той час ніщо спинити не здолає,
Місць розуму керує всім журба.

Хоробний голос буйно заговоре,
Всю жовч у грудях битих зворухне,
Щоб хоч на мить забути люте горе,
Угамувати пекло дошкульне.

II.

Погасла євїчка, — тільки кінчик їноту
Червону іскру кидає в темноту,
Страшений чад розливши навкруги.
Отак в душі згасає жизни промін;
Димить на дні один докірний спомин,
Та додає пекучої нудьги.
Як їніт отой, смердоту лючи, тлїє, —
Зникаєш ти, моя mano — надїє
На кращу долю, на щасливі дні!
Тебе кохав я в серці потаємно,
Ти зрадила... і тлїю я даремно...
Все, все ясним зробило ся мінї!

III.

Росла собі пальма гінка та прекрасна,
Чимало уже піднялась;
Росте — не зважає... Погнулось залїзо,
Покрівля шкляна подалась.
На воленьку — вільну пробила ся пальма,
Верхїття рясне розкида;
Вся влита погожим, небесним блакїттям,
Гордяче кругом погляда.
Бажала свободи, і мрія справдилась:
В просторах купаєть ся згляд;

А сонце цілує (байдужливе сонце!)

Її чарівничий наряд.

Чужий світ навколо, чуже товариство :

Береза, ялина, сосна.

Схилила ся пальма, неначе згадала

Про рідну країну вона.

Країну, де вічно природа пишає,

Випліскують теплі струмки ;

Ні шкла, а ні ґратів залізних не знавши,

Красують ся пальми стрункі.

Та скоро садовник набачив злий вчинок

Суворо на шкоду зирнув, —

І вмить над верхіттям зеленої пальми

Нагострений ніж блесконув.

Від дерева царський вінець одкотив ся,

Здрігнула ся пальма сумна ;

Враз подруги — пальми кругом засто-

Далеко замерла луна. [гнали, —

До вільної волі шлях знову заткали,

Знов тяжко покрівля звиса,

Сховавши від зорів і сонце холодне,

І хмурі чужі небеса.

З ОЛЬХИНА.

Ж и т т я .

Життя — важкий подвиг з журливим кін-

Працюю до знемоги незмінним борцем, [цем:

Конай та одужуй, покою не май,

Шляхи вік прокладуй та гори ламай,

Скалу за скалою на плечах неси;
А близько побіда, — в могилі єси!
Природі бач задро, що діти землі
Збагнули всі тайни, що крились у млї.
В безсилому гніві покїрно вона,
Поборота розумом, чоло згина,
Та жде: похитнеть ся хоч трошечки лад,
До змучених зараз — і косить під ряд.

З болгарської мови.

І. У д о в а.

Зіма на дворі; ніч; хуртовина;
Буря завила, аж страховина...
Всяке до дому спішить як мога
До своїх рідних, свого порога.
А ну лиш гляньмо в село зо мною:
З нуждою люди бють ся страшною...
Велика шкода... мовонька стине...
Як то сірома нещасна гине.
Край села саме хатина мріє;
Там не спить мати, серцем болїє,
Дивить ся гірко на свої діти:
Що їй казати, що їй робити?
Заплаче слїзьми — немає вшину;
До лоня горне малу дитину.
Думонькі чорні, вік неісходні
Сироти бідні лежать голодні...
Спїть, ангелятка, не знайте болю;
Няй Бог погляне на вашу долю...

Дровець чи хлібця — не має й званку!
Чим нагодую, витоплю зранку?
Тай заніміла сердешна мати.
Дуже стомилась, стала дрімати,
Хилить головку, заснула "тихо,
Забувши тяжке пекельне лихо.
Зоря промінчик ле помаленьку;
Жалібно кличуть дітоньки неньку:
- „Вставай, мамуню, стужа неначе;
Пригорни Милчо, нехай не плаче“...—
Ні слова мати, лежить холодна...
Вичитав піп їй, — ото відходна.

II. Батьківщина.

Кому власна батьківщина
З малих літ — не дорога, —
Той не певна є людина:
Няй він буде гірш врага!
В батьківщинській охороні
Діцтва всі зазнали ми,
Всі зросли на однім лоні,
Кров одна межи всіми!
Пишна квітка, ростінь, жито...
Все дає нам рідний край.
Скільки в надрах його скрита!..
Батьківщина — то наш рай.

З чеської мови.

Заклята дочка.

Мати дочку рано
В ліженьку збудила :
— Ганно моя, Ганно ;
Ти б мерщі сходила
По воду студенну
Під липу зелену. —

Побігла дівчина
Води доставати ;
Так — лиха година :
Висока цямрина.
Ждала — ждала мати,
Ждала — знавісніла,
Ну лишень грімати :

Ось і пішла з двору. .
Де була сю пору,
Щоб там скамянїла !

Відро камянїє,
Лиска мармур наче ;
Ганна зеленїє,
Явором маняче.

А де явор став ся ;
Тут нездалеченьки
Шлях широкий слав ся.
Йшли два козаченьки,

Брати — музиченьки.
— Бач, братику милий,
Явірця гінкого?
Обійшли сьвіт білий —
Не знайшли такого.
Зітнемо по гілці,
Буде по сопілці
З яворонька того. —

Сказали — цюкнули :
Крів дзюрчить з явору;
Жахно позірнули —
Падають до долу.

Зарубали знову —
Чують тиху мову :
Няй тече кров з гілки, —
Січть — не зважайте,
Та серденька тільки
Мого не вражайте.
Поробіть сопілки
Та візьміть ся грати,
Щоб почувла мати :

— „Осе в та панна,
Явором заклята,
Осе твоя Ганна,
В рученьки підтята;
З тих рученьок — гілок
Паронька сопілок?“ —

Стали край порогу
Жалібненько грати.
До вікна з прожогу
Кинула ся мати:
— „Ох, мої кохані,
Не зрушайте смутку...
Шкода вельми Гані,
Але досить збутку,
Що її немає...
Туга й так діймає.“

З МОСКОВСЬКОЇ МОВИ.

І. Н і ч.

Ніч та стужа за ворітьми,
Небо сиве з края в край,
На дворі ні клаптя пітьми, —
Хоч голки тобі збійрай!

Місяць сьвітить наді мною,
Стріхи приязно влива,
Що навколо пеленою
Сніг сріблястий укрива.

Стихло все; хіба санками
Пролетить хто по снігу,
Та злегенька полозками
Заскрегоче на бігу.

Або дід церковний часом,
Як примарить ся у сні,

Розпочне клепати разом
Об залізо на стіні!

Пусто, глухо; позгасали
По всіх вікнах огоньки;
Всюди спати полягали
Після праці мужики.

II. Річенька.

Все, що видно оку;
Снігом замело;
Річеньку широку
Кригою скуло.

Але сонце гляне,
Побіжить весна, —
Зашумить, розтане
Річенька шкляна.

Плиснуть по водиці,
Граючись, рибки;
Знову зпід вербиці
Дід метне гачки.
Знову трави пишні
Звиснуть отуди, —
І стоги, і вишні,
Хати і сади.

III. Осінь.

З тучі без устанку
Дрібний дощ пере;

Ряд калюж край ганку, —
Аж нудьга бере.

Гнеть ся верба, плаче,
Супроти вікна :
Хутір — клаптик наче
Сірого пятна.

Що се осінь, що се
Рано так прийшла,
Коли серце просе
Сьвіту та тепла?

IV.

Дуже березку сокирою тнули ;
Сльози сріблясті на корінь скапнули.
Годі журитись, березонько люба !
Літком забудеш упять дроворуба,
Знов закрасуєш, у листячко вбрана...
В серденьку тільки не згоїть ся рана !

V. Весна.

Кригу рве ; з водиці чистої
Ріє камінь та пісок ;
Сьпівом пташки голосистої
Залунав увесь лісок.
Сонце блиска над хатинами,
Все прокинулось від сну.
Враз запахло над долинами...
Привітаймо швидч весну !

VI.

Сяли очі, сяла стрічка,
Сяли божі квітоньки...
Весь поблудлий, наче сьвічка,
Я стояв оддалеки.

Гомін, тиск, боярїв низка,
Розмальовані вінці...
І гаряча дрібна слізка
Покотилась по щоці.

З того часу та години,
Я не бачу ясних днів.
Ні привітної людини,
Мов би серцем скаменїв.

VII. До матері.

Снивсь міні образ твій, тихий, помучений;
Перед іконою ниць ти схилила ся:
Син твій -- одинець з тобою розлучений,
За полоненника гірко молила ся.

Годї, матусю! Шляхом потернованим
Сьміливо йшов він, бо краще загинути,
В цьвітї померти за правду скатованим,
Аніж на тебе хоч плямочку кинути.

Тож не ридай, не рви серця скорботного,
Не огортай його темною хмарою,
І серед ліженька вязня самотного
Не воружи тяжким жахом — примарою!

VIII.

Грати, рушницї, дозорцї муштрованї;
Злоба пекельницка з вечора, з досьвітку;
Стїни з мїцного каміння мурованї;
Туга заклята без краю, без просьвітку...

Сьвітла молодосте! А нї каплиночки
Ми не знижались до каяття, змученї;
Чолом не гнулись, нї дня, нї хвилиночки,
Як мордували катюги спадлюченї!

Щож пак тепер, серед простору — воленьки,
Сумно манячиш ти, мов би приборкана
Бродиш, самотно, шукаючи доленьки,
Хора, підтята, понура, ухоркана?

Небо блакїтне, а в очах захмарило;
Груди рве кашель, — нужусь та бухикаю,
Серденько кволе до часу постарїло;
Марно минуле до себе покликую.

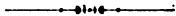
Ти не зважала на рани затроєні,
Бо проти ворога дуже вже перла ся;
Нинї поглянула — вони не згоєні;
Гїрко побачила помилки скояні,
Наче підкошена долї простерла ся!

З М І С Т.

	Стор.
Передмова	1
З Байрона	5
З Томаса Гуда	14
З Соуті	19
З Кардуччі	22
З Філікаї	25
З Леонарді	25
З Гайне	26
З Ленау	33
З Улянда	35
З Вазова	35
З Ботева	38
З Москова	42
З Гарамбашича	43
З Предаровича	45
З Змай-Іовановича	46
З Саміла Томашика	49
З Вацлава Ганки	50
З Пушкіна	51
З Туманського	52
З Жуковського	52
З Державина	53
З Рилєва	54
З Губера	57
З Полежаєва	58
З Огарєва	61
З Грекова	62

	Стор.
З Красова	63
З Баратинського	64
З Плещева	64
З Жадовської	68
З Михайлова	69
З Бор-виковського	70
З Гребінки	71
З Майкова	74
З Фета	75
З Некрасова	76
З Товстого	77
З Тютчева	82
З Лермонтова	83
З Ожуховського	84
З Круглова	86
З Гаршина	87
З Ольхина	89
З болгарської мови	90
З чеської мови	92
З московської мови	94

О. Кенан. Сибір ч. I. і II.	1-20	зр.
Г. Данилевский. Збігці в Новоросії	1-00	"
„Кобзар“ Тараса Шевченка, 2 томи 4-50 зр., без перес., в перес.	5-00	"
Книга пісень Генрика Гейне, Лесі Українки і Макс. Стависького	—80	"
Лесь Українка. На крилах пісень	—60	"
Коза дреза, дитяча оперета М. Лисенка	—80	"
Мапа етнографічна України Руси	—20	"
Твори Трофима Зіньківського ч. I.	1-00	"
Др Кость Левицкий. Словар правничий	3-50	"
Уманець і Спілка. Словар російсько-українсь- кий I.	2-50	"
Байда. Одисей ч. I. і II.	2-20	"
Остап Вересай, картина хромолітограф.	—50	"
Гуцул і гуцулка, дві картини	1-00	"
Никола Устиянович. Повісті	—85	"
Грабович. Марта Борецка.	—32	"
Безсторонний Іван. Відношеня обрядові в Галичині всхідній	—30	"
Іг. Онишкевич. Бібліотека т. III.	1-50	"
Вол. Навроцкий. Твори	1-20	"
Ів. Франко. Вибір поезий Г. Гейне	—50	"
Ів. Франко. Нарис філософії ч. I.	—30	"
Ю. Верне. Подорож довкола землі	—60	"
Молитвенник для дітей (фонстичний)	—20	"
Історична бібліотека всі томи		
Бібліотека повістей „Дѣла“, всі томи.		
Шевченко з бандурою над Дніпром	—25	"

У накладці ул. академічна число 8. у Львові
можна дістати слідуючі книжки:

Чайченко. Хома Макогін, убогий наймит . . .	5	кр.
„ Робінзон	20	„
Север. За ддя сьвятої землі	50	„
Абур Солтан. При стрілецькій ватрі . . .	40	„
Хванько. В народ, оповіданє	15	„
Загірня М. Жанна д'Арк. Діва орлеанська .	10	„
„ „ Про Оврама жидовина	10	„
С. Нагнибіда. Про руску правопись . . .	5	„
М. Залувич. Кістяки Гольбайна ч. 2. . . .	15	„
Кор. Устиянович. М. О. Раєвский і росийский панславїзм	80	„
Збірник оповідань. ч. II. Бібл Батьківщини	20	„
Зеркало з року 1890, 1891, 1892 по 2 зр . .	—	„
Евген Гребінка. „Байки“	10	„
Всевол. Гаршин. „Малярі“ оповіданє . . .	10	„
Павло Граб. Промісок	20	„
Геріні — Герасимович. Що то є господарність	20	„
Осип Маковей. Поезії	20	„
Іван. Сурик. Твори, переклад з росийского .	10	„
Митро Оделькович. Українські писання . .	10	„
Василь Кулик. Писання	10	„
Павло Граб. З чужого поля. Переклади . .	20	„
Василь Щурат. Чернеча Республіка на Афоні	10	„
Володимир Шашкевич. Поезії (друкують ся).		

З друкарні Наукового Тов. імени Шевченка
під зарядом К. Беднарского.

ДРІВНА БІБЛІОТЕКА.

Книжочка 16.

З ПІВНОЦІ

ТВОРИ

Павла Граба.

Ціна 20 кр.

ЛЬВІВ, 1896.

НАКЛАДОМ КОСТЯ ПАНЬКОВСЬКОГО.

*В книгарні наукового тов. імени Шевченка
ул. академічна ч. 8. можна дістати між
іншими слідуючі книжки:*

Правда рочник VI, IX, X і XII по	2-00 зр.
" " XI, XIV по	1-00 "
" " XIII	— 50 "
" Зоря" рочник IV, VIII, IX, X, XI по	5-00 "
" " XII, XIII, XIV по	6 00 "
Др Ом. Огоновский. Історія українсько- рускої літератури II 3 зр., III	4-00 "
Др Ом. Огоновский. Studien auf dem Ge- biete der ruthen. Sprache	1-50 "
М. Вовчок. Оповідання 3 томи	1-00 "
Ів. Франко Захар Беркут, образ з XIII віку	1 30 "
Куліш. Шекспірові твори ч. I.	1-00 "
Ів. Нечуй. Над чорним морем	— 90 "
" " Кайдашева сім'я	— 50 "
" " Сьвітосгляд українського народу	— 30 "
" " Повісти і оповідання	— 30 "
Волод. Масляк. Поезії ч. I.	1-00 "
Вас. Чайченко. Твори, ч. I. 80 кр., ч. II. 60 кр., ч. III.	— 80 "
Записки наукового товариства імени Шев- ченка, ч. I—IV по	1-00 "